

Utkast til forskrift til forsikringsloven – regelverk for sikkerhetsfond i gruppelivsforsikring

Gjeldende forskrift 29. november 1990 nr. 941 om sikkerhetsfond i livsforsikring (sikkerhetsfondsforskriften) inneholder bestemmelser om beregning av bidrag til samlet sikkerhetsfond fra følgende hovedgrupper av livsforsikringsprodukter:

- Gruppelivsforsikringer.
- Individuelle kapitalforsikringer.
- Kollektive pensjonsforsikringer.
- Individuelle rente- og pensjonsforsikringer.

Det må kunne hevdes at beregningen av bidraget fra gruppelivsforsikringer er basert på et relativt solid risikoteoretisk fundament, der det er tatt utgangspunkt i de erfaringstarifferings-systemer som gradvis ble implementert av norske livsforsikringsselskaper fra begynnelsen av 1980-tallet. Det vises i denne sammenheng til sikkerhetsfondsforskriftens § 2 (gruppelivsforsikring) første ledd, der det heter at "sikkerhetsfondet for forsikringer med erfaringstariffering settes lik risikofondets minsteverdi". Bakgrunnen for utformingen av denne bestemmelsen er at beregningen av risikofondets minsteverdi utgjør en integrert del av de anvendte erfaringstarifferingssystemer og tilsvarer som sådan beregningen av sikkerhetsavsetningen slik denne er nedfelt i avsetningsregelverket for skadeforsikringsselskaper. (De samlede avsetninger for gruppelivsvirksomheten, inklusive sikkerhetsfondet, skal forutsetningsvis dekke forsikringsforpliktelsene med 99 prosent sannsynlighet.)

Beregningsmetodene for bidraget til samlet sikkerhetsfond fra de øvrige hovedgrupper av livsforsikringsprodukter er derimot ikke basert på noen velfunderte risikoteoretiske metoder³ og fremstår følgelig som særdeles sjablonmessige. Disse beregningsmetodene har også ved en rekke anledninger blitt kritisert av forsikringsnæringen, men (minst) to forsøk på å utrede alternative beregningsmetoder har strandet.

I tillegg kommer det forhold at det over tid har blitt tatt inn nye bestemmelser i sikkerhetsfondsforskriften som innebærer at forskriftens formål ikke lenger kan sies å være direkte sammenliknbar med formålet med bestemmelsene om minstekrav til sikkerhetsavsetning i skadeforsikring:

- I slutten av 1993 ble det tatt inn bestemmelse i sikkerhetsfondsforskriftens § 6 som innebærer at den delen av sikkerhetsfondet som overstiger fondets nedre grense kan – forutsatt Kredittilsynets tillatelse – benyttes til å dekke verdifall på obligasjoner samt aksjer som tjener som omløpsmidler. (Denne endringen var en del av de såkalte livtiltakene som ble gjennomført høsten 1993, bl.a. som følge av et høyt rentenivå.)
- I slutten av september 2001 ble kravet til sikkerhetsfond redusert til 20 prosent av det kravet som hadde vært gjeldende så langt. (Denne endringen var en del av tiltakene som ble gjennomført i etterkant av terrorangrepene 11. september 2001 og det påfølgende fallet i aksjemarkedene.)

³ Muligens med unntak av den delen av produktgruppen "Individuelle kapitalforsikringer" som består av rene risikoforsikringer av høyst et års varighet.

Det må kunne legges til grunn at disse endringene i sikkerhetsfondsforskriften ikke har bakgrunn i problemstillinger relatert til livsforsikringsselskapenes porteføljer av gruppelivsforsikringer, men har sammenheng med problemstillinger relatert til selskapenes porteføljer av livsforsikringsprodukter med spareelement (dvs. de livsforsikringsprodukter som i praksis blir tildelt andeler av selskapenes overskudd).

Når det gjelder endringen i sikkerhetsfondsforskriften som ble gjennomført i september 2001, ble det da også reist spørsmål om denne først og fremst var rettet mot de tre hovedgrupper av livsforsikringsprodukter utenom gruppelivsforsikringer, dvs. individuelle kapitalforsikringer, kollektive pensjonsforsikringer og individuelle rente- og pensjonsforsikringer. Det ble i denne sammenheng bl.a. vist til den forannevnte kritikken mot regelverket for beregning av kravet til sikkerhetsfond. Videre ble det påpekt at selv om avsetningen til sikkerhetsfondet utgjør en beskjeden andel av livsforsikringsselskapenes samlede tekniske avsetninger, er denne avsetningskomponenten av en viss betydning for de skadeforsikringsselskaper som tegner gruppe-livsforsikringer.

Tilbakemeldingene som ble gitt på denne problemstillingen var at Banklovkommisjonen etter all sannsynlighet vil fremme forslag som innebærer at sikkerhetsfondsregelverket blir opphevet og erstattet av et nytt regelverk om risiko(utjevning)fond. Som en konsekvens av dette ble ikke spørsmålet om beregningsmetoder for sikkerhetsfondet relatert til gruppelivsforsikringer forfulgt videre på det tidspunkt.

I praksis har imidlertid endringen i sikkerhetsfondsforskriften fra september 2001 ikke blitt gjort gjeldende for gruppelivsforsikringer tegnet i skadeforsikringsselskap. Dette har sammenheng dels med kommentarene foran vedrørende bakgrunnen for denne endringen og det forventede forslaget fra Banklovkommisjonen. Videre er det vist til det forhold at en reduksjon av kravet til sikkerhetsfond for gruppelivsforsikringer med erfaringstariffering til 20 prosent av det opprinnelige kravet ikke kan gis noen risikoteoretisk begrunnelse og er heller ikke forenelig med beregningsmetodene for minstekrav til sikkerhetsavsetninger som anvendes av skadeforsikringsselskapene.

Enkelte av skadeforsikringsselskapene har ved flere anledninger tatt opp spørsmålet om hvordan endringen av sikkerhetsfondsforskriftens § 1 skal forstås og praktiseres. Tilbakemeldingen har hver gang vært at det forventes at den opprinnelige bestemmelsen om sikkerhetsfond i gruppe-livsforsikring vil bli videreført i (forskrift til) den nye forsikringsloven, og at det følgelig ikke har vært formålstjenlig å endre skadeforsikringsselskapenes praksis hva angår beregning av (minste)kravet til denne avsetningskomponenten.

I ny lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) er det i § 9–22 tatt inn tre relativt generelle bestemmelser om risiko-utjevningfond i livsforsikring.

I utgangspunktet burde det ikke være noe i veien for å anvende forsikringslovens § 9–22 som hjemmel også for en videreføring av de gjeldende regler og beregningsmetoder mv. for sikkerhetsfond for gruppelivsforsikringer. Det er imidlertid mulig at dette vil kreve enkelte presiseringer hva angår anvendelsen av denne paragrafens første ledd, siden denne videreføringen innebærer at det vil foreligge et minstekrav til sikkerhetsfondet (risikoutjevningfondet) for gruppelivsforsikringer. Liknende presiseringer kan også vise seg nødvendig hva angår

anvendelsen av forsikringslovens § 9–10 annet og tredje ledd på porteføljen av gruppe- livsforsikringer.

Det legges til grunn at den manglende oppfølgingen av gjeldende regelverk for sikkerhetsfond i gruppelivsforsikring skyldes en inkurie og at det ikke har vært meningen at utkastet til forskrift til forsikringsloven § 5–6 annet ledd skal være til hinder for at (minste)kravet til sikkerhetsfond for gruppelivsforsikringer blir videreført – om enn under et annet navn.⁴ I denne sammenheng kan det igjen vises til at gruppelivsforsikringer – og spesielt erfaringstarifferte gruppelivsforsikringer – må kunne betraktes å være helt på linje med (tradisjonelle) skadeforsikringsprodukter hva angår både metodene for premieberegning og metodene for beregning av krav til tekniske avsetninger (herunder også beregning av krav til sikkerhetsfond/ sikkerhetsavsetninger).

En alternativ løsning kan være å innarbeide (det gjeldende) regelverket om sikkerhetsfond for gruppelivsforsikring i forskrift 10. mai 1991 nr. 301 om forsikringstekniske avsetninger og risikostatistikk i skadeforsikring. Hvis denne fremgangsmåten benyttes bør det også vurderes om denne avsetningskomponenten skal omdøpes til sikkerhetsavsetninger slik at begrepsbruken blir samkjørt. Denne løsningen kan begrunnes med både den forannevnte likheten mellom gruppelivsforsikringer og tradisjonelle skadeforsikringsprodukter og at skadeforsikrings-selskapene har en markedsandel innen gruppelivsforsikring på ca. 60 prosent, jf. de nedenstående oversikter.

Ifølge FNHs statistikk over markedsandeler i livsforsikring hadde skadeforsikringsselskapene i 2004 en markedsandel på nesten 53 prosent i gruppelivsforsikring, men denne andelen økte til nesten 60 prosent i 2005, jf. tabell 1 nedenfor.

Det skal for ordens skyld nevnes at det er Gjensidige Forsikring og Vesta Forsikring AS som i all hovedsak står bak den høye markedsandelen for skadeforsikringsselskapene. Videre omfatter statistikken bare FNHs medlemsselskaper, men konklusjonen vil forbli den samme selv om premiedata innrapportert til FORT legges til grunn. (I skadeforsikringsselskapenes innrapportering av premiedata til FORT skilles det imidlertid ikke mellom gruppelivsforsikringer og andre rene risikoforsikringer av høyst ett års varighet.)

Tabell 1. Markedsandeler i gruppelivsforsikring.

	Markedsandel 2004	Markedsandel 2005
Skadeforsikringsselskaper	52.8 pst	59.9 pst
Livsforsikringsselskaper	45.9 pst	38.8 pst
Filialer av utenlandske selskap	1.4 pst	1.3 pst
Samlet opptjent bruttopremie (mill. kr)	2 863	2 897

⁴ Det vises til forskriftsutkastets § 13–6, der det bl.a. heter at forskrift 29. november 1990 nr. 9411 om sikkerhetsfond i livsforsikring skal oppheves fra 1. januar 2008.

Avslutningsvis skal det nevnes at kommentarer/vurderinger tilsvarende de foranstående muligens kan legges til grunn dersom det antas hensiktsmessig å videreføre regelverket om sikkerhetsfond også for de øvrige rene risikoforsikringer av høyst ett års varighet.

Innenfor denne produktgruppen har Gjensidige Forsikring en markedsandel på over 40 prosent, men her har ingen andre skadeforsikringsselskaper tegnet foretning av betydning. Det samlede premievolumet er på ca. 1.25 mrd. kroner i 2005.